

TARBIYA FANINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR VA KEYS-STADI TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH

Xolnizozova Maxsuda Sobur qizi
Qashqadaryo viloyati, Marhamat tuman
texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim tizimida "Tarbiya" fanini o'qitishning zamonaviy metodologik asoslari tadqiq etiladi. Unda interfaol ta'lim usullari va keys-stadi (vaziyatli tahlil) texnologiyasining o'quvchilar ijtimoiy ongini rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilingan. Maqolada an'anaviy dars berish shakllaridan voz kechib, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, hayotiy muammolarni axloqiy me'yorlar asosida hal etishga o'rgatishning pedagogik mexanizmlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, interfaol metodlar, keys-stadi, axloqiy qadriyatlar, pedagogik mahorat, vaziyatli tahlil, ijtimoiy moslashuv, tanqidiy fikrlash.

Kirish. Inson shaxsini shakllantirish va uni komillik darajasiga yetkazish jarayoni har qanday jamiyatning barqaror rivojlanish garovi hisoblanadi. O'zbekiston ta'lim tizimida alohida fan sifatida joriy etilgan "Tarbiya" fani yosh avlodning qalbi va ongida milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarni qaror toptirishga xizmat qiladi. Biroq, axloqiy tushunchalar faqat nazariy ma'lumotlar sifatida berilganda, ular o'quvchi uchun hayotiy tajribaga aylanmasligi mumkin. Shu sababli, dars jarayonida o'quvchini faol subyektga aylantiruvchi, uni his-tuyg'ulari va mantiqiy mulohazalari bilan ishtirok etishga undaydigan metodlarni qo'llash bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Interfaol texnologiyalar va keys-stadi usuli ana shunday maqsadlarga erishishda eng samarali vositalardan biri bo'lib, ular ta'lim oluvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorgarlik darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlar – o'quvchi faolligining asosi. Tarbiya fanining o'ziga xosligi shundaki, u nafaqat bilim beradi, balki munosabatni ham shakllantiradi. Interfaol metodlar qo'llanilganda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi masofa kamayib, dars jonli

muloqot maydoniga aylanadi. Bu yerda asosiy e'tibor o'quvchilarning bir-biri bilan fikr almashishi, guruhlarda ishlashi va jamoaviy qarorlar qabul qilishiga qaratiladi. Masalan, "Aqliy hujum" yoki "Rollarli o'yin" kabi usullar orqali bolalar hayotda uchrashi mumkin bo'lgan turli vaziyatlarni sahnalashtirib, undagi odob-axloq me'yorlarini o'zlari kashf etadilar. Bu jarayonda o'quvchi shunchaki tinglovchi emas, balki muammoning yechimini izlovchi ijodkor sifatida namoyon bo'ladi.

Fikrlarning erkin bayon etilishi o'quvchida o'z qarashlariga nisbatan mas'uliyat hissini uyg'otadi. Interfaol darslarda o'quvchilar bir-birining fikrini hurmat qilishni, o'zgalarni tinglashni va bahsli vaziyatlarda madaniyatli tarzda muloqot qilishni o'rganadilar. Bu ko'nikmalar Tarbiya fanining tub mohiyatiga to'la mos keladi, chunki haqiqiy tarbiya insonning boshqalar bilan bo'lgan munosabatida namoyon bo'ladi. Metodlarning xilma-xilligi darsning qiziqarliligini ta'minlash bilan birga, boladagi hissiy intellektni ham rivojlantiradi, bu esa ularga jamiyatda o'z o'rnini topishda yordam beradi.

Keys-stadi texnologiyasi: hayotiy tajriba modeli. Keys-stadi yoki vaziyatli tahlil texnologiyasi Tarbiya darslari uchun eng samarali uslubiy yangiliklardan biridir. Ushbu texnologiyaning mohiyati o'quvchilarga ma'lum bir axloqiy muammoni o'z ichiga olgan hayotiy ssenariyni taqdim etishdan iborat. Masalan, do'stlik, rostgo'ylik yoki mas'uliyat mavzusida tuzilgan aniq bir hayotiy voqea o'quvchilar o'rtasida muhokama qilinadi. O'quvchilar berilgan vaziyatni tahlil qilar ekanlar, qahramonlarning xatti-harakatlariga baho beradilar va o'zlari bo'lganda qanday yo'l tutishlarini asoslab berishga harakat qiladilar.

Keys-stadi usuli o'quvchilarni tayyor javoblardan foydalanishga emas, balki vaziyatdan kelib chiqib eng to'g'ri va odobli yechimni qidirishga majbur qiladi. Bu usulning afzalligi shundaki, u darsni hayot bilan uzviy bog'laydi. O'quvchi o'zini virtual bo'lsa-da real hayotiy chorrahada his qiladi va u qabul qilgan qaror uning kelajakdagi shaxsiy prinsiplari shakllanishiga asos bo'ladi. Tahlil davomida turli xil qarashlar o'rtasidagi to'qnashuv o'quvchining dunyoqarashini kengaytiradi va unga

har qanday masalaning bir necha tomoni borligini tushunishga yordam beradi. Natijada, Tarbiya darslari quruq nasihatgo'ylikdan xoli bo'lib, o'quvchining ichki ehtiyojiga aylangan jonli jarayon sifatida kechadi.

Texnologiyalarning o'qitish samaradorligiga ta'siri. Ushbu metodlarning uyg'unlikda qo'llanilishi Tarbiya fanining o'qitish samaradorligini sifat jihatidan yangi darajaga olib chiqadi. Avvalo, o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasi ortadi, chunki ular o'zlarini darsning faol ishtirokchisi deb biladilar. Ikkinchidan, nazariy olingan bilimlarning amaliy ko'nikmalarga aylanishi tezlashadi. O'quvchi darsda tahlil qilgan keysi yoki ishtirok etgan interfaol o'yini orqali egallagan tajribasini ertaga oilada, ko'chada yoki do'stlari davrasida qo'llay oladi.

Shuningdek, ushbu yondashuv o'qituvchining mahoratini ham charxlab boradi. O'qituvchi endi faqat darslikdagi matnni so'zlab beruvchi emas, balki o'quvchilarning bahs-munozarasini to'g'ri yo'naltiruvchi moderator va psixolog sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa o'quvchi va ustoz o'rtasida o'zaro ishonch muhitini yaratadi. Ishonch bor joyda esa tarbiya o'zining haqiqiy mevasini beradi. Binobarin, interfaol usullar va keys-stadi texnologiyasi o'quvchilarni mustaqil hayotga ijtimoiy va axloqiy jihatdan tayyorlashning eng maqbul yo'llaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Tarbiya fani insonning ichki dunyosini tartibga soluvchi fan bo'lganligi sababli, uni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish davr talabidir. Interfaol metodlar va keys-stadi texnologiyasi o'quvchilarda nafaqat axloqiy bilimlar, balki tahlil qilish, muloqotga kirishish va mas'uliyatli qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Mazkur yondashuvlar ta'lim jarayonini mazmunan boyitadi va uni hayot bilan chambarchas bog'laydi. Tarbiya darslarini mana shunday zamonaviy ruhda tashkil etish kelajakda komil insonlarni tarbiyalashda mustahkam poydevor bo'lib xizmat qilishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ziyomammedov, B. (2018). Pedagogika va tarbiya nazariyasi. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati.

2. Ismoilova, Z. K. (2015). Pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Iqtisod-moliya.
3. Hanson, K. (2016). The Case Study Method in Moral Education. Journal of Moral Education.
4. Tolipov, O'., & Usmonboyeva, M. (2014). Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. Toshkent: Fan.
5. Shavkatov, A. (2021). Tarbiya fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: Metodik qo'llanma. Toshkent.